

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายประสบการณ์ของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรแฝด โดยศึกษาในประเด็นของความหมายของการเลี้ยงดูบุตรแฝด สิ่งที่เอื้อและสิ่งที่ยั่วยุต่อการเลี้ยงดูบุตรแฝด ผลที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงดูบุตรแฝด และความต้องการการช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตรแฝด ประยุกต์วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้ให้ข้อมูลและสถานที่ศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ บิดาหรือมารดาของบุตรแฝดสองที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง และอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี โดยบุตรมีอายุตั้งแต่แรกเกิด - 3 ปี มีภาวะสุขภาพปกติ ไม่มีโรคประจำตัว ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. บิดาหรือมารดาที่เป็นผู้เลี้ยงดูบุตรแฝดด้วยตนเอง
2. สื่อสารด้วยภาษาไทยได้เป็นอย่างดี
3. ยินยอมและให้ความร่วมมือในการวิจัย

สถานที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกเก็บรวบรวมข้อมูลจากบิดามารดาของเด็กแฝดที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดชลบุรี ซึ่งจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว การค้าขาย และเป็นเขตอุตสาหกรรม เนื่องจากมีท่าเรือพาณิชย์ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จึงส่งผลให้มีผู้โยกย้ายจากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้จากสถิติการย้ายเข้าของประชากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2550 ที่พบว่ามีจำนวนประชากร 74,036, 67,212 และ 119,673 คน ตามลำดับ (สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2551) สำหรับข้อมูลของการคลอดเด็กแฝดในจังหวัดชลบุรี โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2550 มีการคลอดเด็กแฝดในโรงพยาบาลชลบุรี ซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์มีจำนวน 210 ราย (แผนกห้องคลอด โรงพยาบาลชลบุรี, 2551)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ผ่านการศึกษาในรายวิชาวิจัยทางการแพทย์ หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งมีชั่วโมงการฝึกปฏิบัติจริงจำนวน 15 ชั่วโมง โดยได้ฝึกการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การบันทึกและการสะท้อนคิด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีประสบการณ์ในการพยาบาลเด็กโดยปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยเด็ก เป็นระยะเวลา 8 ปี อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดความลำเอียงโดยการสะท้อนคิดและระลึกเสมอว่าผู้วิจัยเป็นนักวิจัย เพื่อหลีกเลี่ยงการมองข้ามข้อมูลที่ได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของบิดามารดา ประกอบด้วยข้อมูล เช่น ความสัมพันธ์กับเด็กแฝด อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนบุตร เป็นต้น (ดังภาคผนวก ก)

2.2 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของบุตรแฝด ประกอบด้วยข้อมูล เช่น ลำดับที่การเป็นบุตรของบุตรแฝด อายุ และลักษณะของบุตรแฝด (ดังภาคผนวก ง)

2.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรแฝด ซึ่งผู้วิจัยสร้างแนวคำถามขึ้นเองจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะของแนวคำถามจะเป็นคำถามปลายเปิดและไม่เป็นคำถามนำ ประกอบด้วยคำถามในเรื่อง ความรู้สึกต่อการมีบุตรแฝด การเลี้ยงดูบุตรแฝด ผลที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวจากการมีบุตรแฝด สิ่ง que ช่วยเหลือเอื้ออำนวยและสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงดูบุตรแฝด (ดังภาคผนวก จ) ซึ่งผู้วิจัยยังได้ทดลองใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่กำหนดก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ทำการสัมภาษณ์มารดาผู้เลี้ยงดูบุตรแฝดจำนวน 2 ราย เพื่อดูความเหมาะสมของแนวคำถามและนำมาปรับปรุงแนวคำถามให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) ใช้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีหลังการสัมภาษณ์สิ้นสุดลงทันที เพื่อบันทึกสถานการณ์ที่สังเกตได้ขณะสัมภาษณ์ เหตุการณ์หรือช่วงเวลาในขณะที่ให้สัมภาษณ์ว่ามีอิทธิพลต่อผู้ให้ข้อมูลอย่างไร รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ สีหน้า ท่าทาง การปฏิบัติตัว และสิ่งแวดลอมรอบตัวผู้ให้ข้อมูล (ดังภาคผนวก ฉ)

2.5 แบบบันทึกถอดความจากเครื่องบันทึกเสียงและการให้รหัสเบื้องต้น

(ดังภาคผนวก ช)

2.6 แบบบันทึกการสะท้อนคิดของผู้วิจัย ใช้บันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก

ความพร้อมของผู้วิจัยต่อกระบวนการวิจัย (ดังภาคผนวก ซ)

2.7 เครื่องบันทึกเสียง ยี่ห้อ Eye-on รุ่น IM-126A

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 2 ท่าน และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลเด็ก 1 ท่าน (ดังภาคผนวก ก) จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์บิดามารดาผู้เลี้ยงดูบุตรแฝดจำนวน 2 ราย เพื่อทดสอบความครอบคลุมและความชัดเจนของคำถาม เมื่อทดลองใช้ได้มีการปรับคำถามในบางคำถามที่สื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน ในขณะที่สัมภาษณ์มีการบันทึกเสียง แล้วนำคำตอบที่ได้มาพิจารณาเกี่ยวกับความเข้าใจคำถาม ปฏิกริยาของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อคำถาม ความต่อเนื่องของเนื้อหา และการตอบสนองของผู้ให้ข้อมูล ภายใต้การตรวจสอบเพื่อแก้ไข และข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้ทราบข้อบกพร่องในตัวผู้วิจัยและเครื่องมือที่ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูล ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเก็บข้อมูลจนถึงการนำเสนอผลงาน โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองว่าเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโทมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรแฝดอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัยต่อตนเองและส่วนรวม การขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาและการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้เป็นความลับ อธิบายถึงสิทธิของผู้ให้ข้อมูลว่าหากในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมหรือต้องการออกจากกรวิจัยผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะออกจากกรวิจัยได้โดยไม่ต้องบอกเหตุผลแก่ผู้วิจัยตลอดเวลา การตัดสินใจไม่มีผลกระทบใด ๆ กับผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลมีเวลาทบทวนการตัดสินใจและถามข้อข้องใจก่อนที่จะตอบคำถาม ในระหว่างการสัมภาษณ์มีสิทธิที่จะปฏิเสธการตอบคำถามที่ไม่ประสงค์จะตอบหรือหากคำถามใดทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจผู้วิจัยจะยุติการสนทนาทันที

การอภิปรายหรือเผยแพร่ข้อมูลจะกระทำในภาพรวมและเสนอเชิงวิชาการ โดยไม่มีการเปิดเผยชื่อ และจะไม่ส่งผลกระทบต่อใด ๆ ที่เสียหายต่อผู้ให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมีการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า โดยไม่รบกวนชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล หากมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นระหว่าง ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะพิจารณายุติการสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดีให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยจะขอ อนุญาตผู้ให้ข้อมูลได้ลงนามยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรในแบบฟอร์มชี้แจงและการพิทักษ์สิทธิ์ที่ เตรียมไว้ก่อนที่จะดำเนินการวิจัย (ดังภาคผนวก ข)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นตอนการติดต่อประสานงาน

- 1.1 ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็กแฝด จากครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- 1.2 ภายหลังได้รายชื่อเด็กแฝด ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อกับครอบครัวของเด็กแฝดเพื่อ ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแฝด
- 1.3 สำหรับการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสโนว์บอลล์ (Snowballing Technique) โดยการสอบถามจากมารดาของเด็กแฝดที่ให้ข้อมูล ถึงครอบครัวที่มีบุตร แฝดในรายต่อไป

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.1 ผู้วิจัยพบบิดาหรือมารดาของเด็กแฝด อธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษารุ่นนี้ เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย และแจ้งให้ทราบว่าจะมาพบกับผู้ให้ข้อมูลเป็นระยะ ๆ โดยเฉลี่ย 1-3 ครั้ง หรือจนกระทั่งผู้วิจัยได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45-90 นาที ซึ่งในการพบกันแต่ละครั้งจะมีการนัดหมายเวลาตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล
- 2.2 ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล จนเกิดความไว้วางใจ โดยคำนึงถึงการ พิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล และพัฒนาการมีสัมพันธภาพที่ต่อเนื่องตลอดกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย รวมทั้งให้ผู้ให้ข้อมูลเซ็นยินยอมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
- 2.3 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการจดบันทึก โดยมี แนวทางในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 2.3.1 ก่อนทำการวิจัยผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างการ สัมภาษณ์

2.3.2 ผู้วิจัยมีการสนทนอย่างมีเป้าหมาย และมีความเฉพาะเจาะจงกับข้อมูลตามแนวคำถามและเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็น

2.3.3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 13 ราย เป็นบิดาและ/หรือมารดาของเด็กแฝดจำนวน 12 คู่ โดยจำแนกเป็นมารดาจำนวน 10 ราย และบิดาจำนวน 3 ราย ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบิดานี้ มีจำนวน 1 รายที่บิดาอยู่ด้วยในขณะที่สัมภาษณ์มารดา และยินยอมพร้อมทั้งอนุญาตให้สัมภาษณ์ สำหรับการสัมภาษณ์บิดาอีกจำนวน 2 ราย ผู้วิจัยใช้วิธีสโนว์บอลล์ (Snowballing Technique) และได้ติดต่อผู้ให้ข้อมูลพบว่า เป็นบิดาซึ่งยินยอมและอนุญาตให้สัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 45 นาที และทุกรายสัมภาษณ์จำนวน 2 ครั้ง

2.3.4 เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแต่ละครั้ง ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญที่ผ่านมาให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง

2.3.5 การยุติสัมภาษณ์ เมื่อเสร็จสิ้นการให้สัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยทบทวนการรักษาความลับของข้อมูลที่ได้และแสดงความขอบคุณในความร่วมมือและกล่าวอำลา

2.3.6 ขณะที่ทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สังเกตปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง เช่น สีหน้า ท่าทาง ลักษณะการพูด น้ำเสียง ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ช่วยเพิ่มความชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3.7 ถอดเทปการสัมภาษณ์อย่างละเอียดคำต่อคำ ประโยคต่อประโยคทันทีหลังการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและทราบข้อบกพร่องหรือข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนเพื่อวางแผนในการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

2.3.8 ในระหว่างการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาตลอดระยะเวลาที่ทำการรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลและการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยกระทำไปพร้อมๆกันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย กล่าวคือ ทุกครั้งหลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยถอดเทปบันทึกเสียงและบันทึกอย่างละเอียดพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) (สุภางค์ จันทวานิช, 2540) ปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว เพื่ออธิบายเนื้อหาของข้อความที่ได้เก็บรวบรวมมาโดยไม่มีอคติหรือใช้ความรู้สึกของผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดแฟ้ม โดยการแยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่มีลักษณะเชิงบรรยายซึ่งได้จากการสัมภาษณ์

2. ลงรหัสข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาลงรหัสเพื่อประโยชน์ในการประมวลข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. แยกประเภทหรือจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยการนำรหัสข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่มารวบรวมจัดหมวดหมู่แยกประเภทเป็นหัวข้อย่อย ซึ่งข้อมูลในแต่ละหัวข้อย่อยนี้ได้จากประโยชน์จากการบันทึกแถบเสียง และการบันทึกภาคสนาม มีความสอดคล้องกันในด้านความหมาย ถ้ามีข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่สามารถเพิ่มเป็นหมวดหมู่ใหม่ได้

4. สร้างหรือพัฒนาแนวเรื่อง หลังจากรวบรวมข้อมูลและลงรหัสข้อมูลครั้งสุดท้ายแล้ว ผู้วิจัยทบทวนข้อมูลและรหัสทั้งหมดอีกครั้ง และวางแผนว่าจะใช้ข้อมูลและรหัสส่วนใดสำหรับหัวข้อใด เพื่อพัฒนาไปสู่แนวเรื่องหรือหัวข้อ ซึ่งช่วยกำหนดขอบข่ายและข้อมูลที่นำเสนอในรายงานวิจัย เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบได้ว่าข้อมูลและรหัสที่ใช้ตอบปัญหาของการวิจัยและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. แก้ไขโครงร่างและแนวเรื่อง โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแนวเรื่องและแก้ไขให้ชัดเจน แล้วสรุปเป็นผลของการศึกษาวิจัย

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบตามแนวคิดของ ลินคอล์น และ กูบา (Lincoln & Guba, 1985) ดังต่อไปนี้

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ความจริงที่ค้นพบ โดยใช้เทคนิคที่เพิ่มความน่าเชื่อถือด้วยการสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ต้องเป็นบิดามารดาที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร แผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแล้ว สร้างสัมพันธภาพโดยการพูดคุย แสดงท่าทีที่เป็นมิตร จนผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจ แล้วจึงนัดหมายวันและเวลาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

1.2 ใช้การสะท้อนคิดของผู้วิจัย เพื่อตรวจสอบความคิด ความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้วิจัย ความพร้อมของผู้วิจัยต่อกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้การจดบันทึกถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข โดยผู้วิจัยไม่ได้สรุปหรือตีความขึ้นเอง และข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำมาจากคำสำคัญที่ได้จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ซึ่งอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 การยืนยันข้อมูล (Member Checking) ผู้วิจัยนำผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 ราย มีความคิดเห็นตรงกับผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับผู้ให้ข้อมูลอีก 3 ราย ไม่สามารถติดต่อเพื่อให้การยืนยันข้อมูลได้

1.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยเพื่อนนักวิจัย (Peer Debrief) โดยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ได้แก่ การจัดลำดับหัวข้อในการเขียนแนวเรื่อง โดยเขียนตัวเลขกำกับหน้าหัวข้อเพื่อให้อ่านเข้าใจง่าย การรวมเนื้อหาของหัวข้อประเด็นสาระย่อยที่มีความคล้ายกันไว้ด้วยกัน การปรับเพิ่มและลดตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล (Excerpt) ที่นำมาสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลบางหัวข้อให้มีความเหมาะสมเป็นต้น แล้วผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว มาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2. ความคงที่ (Dependability) ผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทุกรายร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาประเด็นสาระและประเด็นหลักที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดได้ผ่านการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3. การนำไปใช้ (Transferability) ผู้วิจัยเขียนบรรยายลักษณะของสถานที่ศึกษา การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงของผู้ให้ข้อมูล ลักษณะข้อคำถามปลายเปิดที่ใช้ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับสภาพแวดล้อมและบริบทที่คล้ายคลึงกัน

4. การยืนยันข้อมูล (Confirmability) ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินการวิจัย ได้แก่ เทปบันทึกเสียง แบบบันทึกที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล บันทึกภาคสนาม บันทึกส่วนตัวที่บันทึกการสะท้อนคิดของผู้วิจัย เพื่อสามารถอ้างอิงแหล่งข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องซ้ำได้ตลอดเวลา รวมทั้งการยืนยันข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)